



جمهوری اسلامی ایران



وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
مؤسسه تحقیقات خاک و آب کشور



دستورالعمل انتخاب و نحوه همکاری با آزمایشگاه‌های همکار مؤسسه تحقیقات خاک و آب در زمینه تجزیه نمونه‌های خاک و آب

نگارندگان

کامبیز بازرگان، کریم شهبازی

اعضای هیات علمی مؤسسه تحقیقات خاک و آب کشور

دستورالعمل فنی: 671

1405

مشخصات اثر

عنوان: دستورالعمل انتخاب و نحوه همکاری با آزمایشگاه‌های همکار مؤسسه تحقیقات خاک و آب در زمینه

تجزیه نمونه‌های خاک و آب

نگارندگان: کامبیز بازرگان و کریم شهبازی

ناشر: مؤسسه تحقیقات خاک و آب کشور

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: انتشارات اسرار علم

کارشناس انتشارات: سمانه پورمنصور

ویراستار: آرش تافته

طراح جلد: سید هادی میرغیانی

سال انتشار: 1405

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

این دستورالعمل فنی با شماره 69253 در تاریخ 1405/2/13 در مرکز اطلاعات و مدارک علمی

کشاورزی به ثبت رسیده است.

نقل مطالب با ذکر منبع بلامانع است.

نشانی: کرج، میدان استاندارد، جاده مشکین‌دشت، بلوار امام خمینی (ره)، مؤسسه تحقیقات خاک و آب کشور

صندوق پستی: 311-31785

کد پستی: 3177993545

تلفن: 026-36201900

نمابر: 02636210121

پست الکترونیکی: info.swri@areeo.ac.ir

وبسایت: http://www.swri.ir

مسئولیت صحت مطالب به عهده نگارندگان است.

مقدمه

در اجرای قانون اجازه تأسیس آزمایشگاه‌های خاک‌شناسی و گیاه‌پزشکی (مصوب 1371) و آئین نامه اجرائی آن (مصوب 1373)، بیش از 150 آزمایشگاه خاک‌شناسی بخش خصوصی تأسیس گردیده که در زمینه تجزیه نمونه‌های خاک، آب، گیاه و کود فعالیت می‌نمایند. بر اساس قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی، صدور مجوز برای این آزمایشگاه‌ها به سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی واگذار شد. ضوابط تأسیس آزمایشگاه‌های خاک‌شناسی در قالب "نظام اجرایی آزمایشگاه‌های خاک‌شناسی و شرکت‌های خدمات مشاوره فنی خاک‌شناسی و مدیریت خاک"، تدوین و طی ابلاغیه شماره 020/21435 مورخ 1397/11/02 توسط وزیر جهاد کشاورزی ابلاغ گردیده است. از طرف دیگر موسسه تحقیقات خاک و آب بعنوان تنها متولی پژوهش‌های کاربردی خاک در کشور، مرجع تعیین و به روزرسانی روش‌های تجزیه خاک شناخته می‌شود و این آزمایشگاه‌ها ملزم به تبعیت از روش‌های تعیین شده توسط موسسه هستند. لذا در راستای اصل 44 قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، موسسه تحقیقات خاک و آب موضوع بهره‌گیری بیشتر از ظرفیت آزمایشگاه‌های صاحب صلاحیت بخش خصوصی در امور تجزیه نمونه‌های خاک در کنار آزمایشگاه‌های ستاد موسسه و مراکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان‌ها را در برنامه کار خود قرار داده است. در همین راستا به منظور تبیین روشن شرایط آزمایشگاه‌های صاحب صلاحیت برای مشارکت در این برنامه بعنوان آزمایشگاه همکار و نظام‌مند نمودن نحوه انتخاب و مشارکت این آزمایشگاه‌ها با موسسه، این دستورالعمل تحت عنوان «دستورالعمل انتخاب و نحوه همکاری با آزمایشگاه‌های همکار موسسه تحقیقات خاک و آب در زمینه تجزیه نمونه‌های خاک و آب» مشتمل بر 13 ماده و 12 تبصره در تاریخ 1402/9/28 به تصویب شورای تحقیقات موسسه تحقیقات خاک و آب رسید.

ماده 1: تعاریف

آزمایشگاه: واحدی است با هویت مستقل که به‌عنوان محل انجام آزمایش‌ها شناخته شده و با مسئولیت مستقیم مدیر/مسئول فنی آزمایشگاه فعالیت می‌نماید و تقاضای همکاری با موسسه تحقیقات خاک و آب در زمینه تجزیه نمونه‌های خاک و آب را دارد.

تبصره: آزمایشگاه می‌تواند از نظر حقوقی در قالب یک شرکت مستقل یا وابسته به یکی از شرکت‌های خصوصی/دستگاه‌های غیردولتی یا دولتی فعالیت نماید.

مؤسسه: مؤسسه تحقیقات خاک و آب که مرجع تأیید صلاحیت آزمایشگاه همکار برای تجزیه نمونه‌های خاک و آب می‌باشد.

آزمایشگاه‌های مؤسسه: آزمایشگاه‌های تجزیه خاک، آب و گیاه واقع در ستاد مؤسسه تحقیقات خاک و آب و آزمایشگاه‌های بخش‌های تحقیقات خاک و آب مراکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان‌ها که تحت مدیریت امور آزمایشگاه‌های مؤسسه فعالیت نموده و در انجام تجزیه‌های نمونه‌های خاک و آب مرجع هستند.

مدیریت امور آزمایشگاه‌ها: واحد مدیریت امور آزمایشگاه‌های مؤسسه تحقیقات خاک و آب

آزمایشگاه همکار: آزمایشگاهی است که صلاحیت آن برای همکاری با مؤسسه در زمینه سنجش خصوصیات موردنظر در نمونه‌های خاک و آب بر اساس این دستورالعمل به تأیید مؤسسه رسیده و «گواهی آزمایشگاه همکار» دریافت نموده باشد.

تبصره: در شرایط محدودیت تعداد یا توانایی آزمایشگاه‌های غیردولتی یا تراکم نمونه‌ها در یک منطقه، آزمایشگاه همکار می‌تواند از بین آزمایشگاه‌های وابسته به دستگاه‌های دولتی انتخاب شود.

تجهیزات آزمایشگاهی: دستگاه‌ها، لوازم و اقلام آزمایشگاهی که برای سنجش خصوصیات خاک و آب بر اساس روش‌های ابلاغ شده مؤسسه، موردنیاز می‌باشد.

کمیته: کمیته بررسی تقاضاها و صدور مجوز آزمایشگاه‌های همکار

صاحب نمونه: شخص حقیقی یا حقوقی درخواست‌کننده آنالیز نمونه خاک و یا آب

مسئول فنی آزمایشگاه: فرد متخصص واجد شرایطی که مدیریت فنی آزمایشگاه و مسئولیت نتایج را برعهده دارد. نتایج آزمایشگاه فقط با امضای مسئول فنی، معتبر است.

مدیر آزمایشگاه/مدیرعامل: شخص صاحب امتیاز تأسیس آزمایشگاه

مجوز تأسیس و بهره‌برداری آزمایشگاه: پروانه بهره‌برداری صادره از سازمان نظام مهندس کشاورزی و منابع طبیعی، سازمان جهاد کشاورزی و یا سایر نهادهای قانونی مرتبط

گواهینامه: مدرکی که مستند تأیید صلاحیت آزمایشگاه همکار خواهد بود.

ماده 2: هدف

کاهش تصدی‌گری دولت از طریق واگذاری تدریجی فعالیت تجزیه نمونه‌های خاک و آب به آزمایشگاه‌های غیردولتی با رعایت الزامات و نیازها و تحت نظارت مؤسسه تحقیقات خاک و آب

ماده 3: مستندات قانونی

شرح وظایف مؤسسه تحقیقات خاک و آب

قانون حفاظت از خاک

نظام اجرایی آزمایشگاه‌های خاک‌شناسی و شرکت‌های خدمات مشاوره فنی خاک‌شناسی و مدیریت خاک

ماده 4: ترکیب اعضاء و وظایف کمیته بررسی تقاضا و صدور مجوز آزمایشگاه‌های همکار

به‌منظور بررسی و اظهارنظر نهائی در رابطه با تقاضاهای صدور یا تمدید گواهینامه‌های آزمایشگاه‌ها، رسیدگی به شکایات در رابطه با فرایند بررسی و صدور گواهی همکاری، کنترل کیفی و رسیدگی به خطاها و تخلفات و سایر موضوعات مرتبط با آزمایشگاه‌های همکار، کمیته بررسی تقاضا و صدور گواهی آزمایشگاه‌های همکار با ترکیب زیر در مؤسسه تحقیقات خاک و آب تشکیل می‌شود. معاون پژوهش و فناوری مؤسسه (رئیس)، مدیر امور آزمایشگاه‌ها (دبیر)، دو نفر کارشناس صاحب‌نظر به انتخاب رئیس مؤسسه

تبصره - دبیرخانه کمیته در محل مدیریت امور آزمایشگاه‌های مؤسسه مستقر می‌باشد.

ماده 5: شرایط آزمایشگاه‌های همکار

آزمایشگاه همکار مؤسسه باید دارای شرایط عمومی و فنی به شرح زیر باشد:

5-1: فضای آزمایشگاهی

هر آزمایشگاه باتوجه‌به نوع فعالیت مورد تقاضا برای همکاری، از لحاظ فنی، ایمنی و ساختار آزمایشگاهی، باید ویژگی‌ها و امکانات خاص موردنظر را دارا باشد.

5-2: نیروی متخصص

متقاضی آزمایشگاه همکار می‌بایست هنگام ارائه تقاضا، فهرست و مشخصات افراد متخصص مرتبط با موارد تجزیه موردنظر در نمونه‌های خاک و آب و نیز مسئول فنی آزمایشگاه را به مؤسسه اعلام نماید. مسئول فنی آزمایشگاه ملزم به حضور تمام‌وقت در آزمایشگاه می‌باشد.

تبصره 1- مؤسسه مجاز است در ابتدای بررسی‌ها یا در طول دوره اعتبار گواهینامه همکاری، از طریق برگزاری آزمون یا مصاحبه حضوری نسبت به بررسی کیفیت و صلاحیت مسئول فنی اقدام نماید.

تبصره 2- مسئول فنی هر آزمایشگاه مجاز به همکاری هم‌زمان با آزمایشگاه‌های دیگر نیست.

تبصره 3- مسئول فنی آزمایشگاه‌های همکار می‌بایست در زمان ارائه تقاضا، دوره‌های آموزشی لازم (به تشخیص مؤسسه) را گذرانده و گواهینامه‌های آنها را دریافت نموده باشد.

5-3: الزامات مدیریتی

- آزمایشگاه باید دارای شخصیت حقوقی بوده و مدارک و مستندات این موضوع را به مؤسسه ارائه نماید.
- آزمایشگاه متقاضی بایستی در زمان ارائه تقاضا مدارکی ارائه نماید مبنی بر اینکه مجاز به انجام تجزیه بر روی نمونه‌های خاک و آب ارجاعی می‌باشد.
- کلیه برگه‌های اساسنامه، فرم‌ها و مدارک ارسالی باید به امضای مدیر آزمایشگاه متقاضی (در رابطه با آزمایشگاه‌های وابسته به شرکت‌های خصوصی/ دستگاه‌های غیردولتی یا دولتی، بالاترین مقام شرکت/ دستگاه)، رسیده و توسط ایشان مهر شده باشد.
- آزمایشگاه وابسته به شرکت‌های خصوصی/ دستگاه‌های غیردولتی یا دولتی باید پیش از ارائه تقاضا، هویت آزمایشگاه داشته و مجوزهای لازم برای ارائه خدمات تجزیه خاک و آب به عموم را اخذ نموده و سوابق فعالیت خود را حداقل به مدت یک سال ارائه نمایند.
- در رابطه با آزمایشگاه‌های تابعه شرکت‌های خصوصی/ دستگاه‌های غیردولتی و دولتی، بالاترین مقام شرکت/ دستگاه باید متعهد شوند که ایشان و یا هر مقام دیگری در شرکت/ دستگاه، مداخله‌ای در نتایج آزمایشگاه نخواهند داشت.
- آزمایشگاه‌های همکار موظف‌اند در کلیه مراحل دریافت نمونه، آماده‌سازی، انجام تجزیه‌ها و نیز گزارش نتایج، بر مبنای دستورالعمل‌های ابلاغی مؤسسه اقدام نمایند.

5-4: کنترل کیفی آزمایشگاه‌ها

آزمایشگاه همکار موظف است در برنامه‌های کنترل کیفی مؤسسه شرکت نموده و نتایج تجزیه نمونه‌های ارسالی را در اسرع وقت و بدون مطالبه هزینه، به مؤسسه اعلام نماید.

تبصره 4- هر آزمایشگاه موظف است نمونه‌های کنترل کیفی را خود تجزیه نماید. واگذاری کار تجزیه این نمونه‌ها به آزمایشگاه دیگر، تخلف محسوب گردیده و موجب لغو گواهی آزمایشگاه همکار خواهد شد.

تبصره 5- در صورتیکه نتایج تجزیه نمونه‌های ارسالی بر اساس برنامه کنترل کیفی مؤسسه، رضایت بخش نباشد، موضوع توسط دبیر، در کمیته مطرح و در رابطه با صدور اخطار کتبی و یا لغو گواهی آزمایشگاه همکار در این کمیته تصمیم‌گیری خواهد شد.

ماده 6: الزامات

- دبیرخانه کمیته موظف است فهرست آزمایشگاه‌های همکار را در وبگاه مؤسسه درج و به روزرسانی نماید. مؤسسه هیچ‌گونه مسئولیتی در خصوص کارایی برای آزمایشگاه همکار ندارد.
- آزمایشگاه همکار متعهد می‌گردد کلیه قوانین و مقررات تأسیس و بهره‌برداری از جمله قوانین و مقررات مرتبط با به‌کارگیری و پرداخت حقوق و حق بیمه کارکنان خود را رعایت نماید. مؤسسه هیچ‌گونه تعهدی در زمینه الزامات قانونی مرتبط با آزمایشگاه همکار نداشته و در صورت اثبات عدم رعایت قوانین و مقررات جاری کشور توسط آزمایشگاه، گواهینامه همکاری لغو خواهد شد.
- آزمایشگاه همکار موظف است کلیه مراحل دریافت نمونه، تعرفه‌ها و نتایج تجزیه‌ها را بر اساس چارچوبی که مؤسسه اعلام می‌نماید در سامانه مدیریت اطلاعات آزمایشگاه‌های خاک و آب (www.swrilab.ir) ثبت نماید.
- هرگونه تغییر در آدرس یا شماره‌تلفن آزمایشگاه، باید حداکثر طی 21 روز به دبیرخانه کمیته اعلام گردد.
- متقاضی آزمایشگاه همکار موظف است هزینه‌های بررسی صلاحیت یا تمدید همکاری مشتمل بر انجام آزمون مقایسه‌ای، کنترل کیفی و... را بر اساس اعلام مؤسسه، پرداخت نماید.

- در صورت بروز اختلاف در نتایج تجزیه آزمایشگاه همکار، نتیجه آنالیز نمونه توسط آزمایشگاه مؤسسه ملاک عمل خواهد بود.
- آزمایشگاه‌های وابسته به دستگاه‌های دولتی در شرایط خاص و در صورت داشتن صلاحیت‌ها و مجوزهای لازم می‌توانند به‌عنوان آزمایشگاه همکار عمل نمایند.
- مؤسسه مجاز است به‌صورت دوره‌ای یا موردی و بدون اطلاع قبلی اقدام به بازدید، نمونه‌برداری و انجام آزمون مقایسه‌ای در آزمایشگاه همکار نماید. آزمایشگاه همکار موظف است در این رابطه با نماینده اعزامی مؤسسه همکاری کامل داشته باشد.
- در صورتی که بر اساس نتایج آنالیز نمونه توسط آزمایشگاه همکار، حقوقی به صاحب نمونه اعطا یا از ایشان سلب شده باشد و بعداً اثبات شود که اعطای حقوق یا سلب حق مذکور ناشی از ارائه نتایج نادرست آزمایشگاه همکار بوده (به تشخیص کمیته)، مسئولیت جبران زیان و ضرر مؤسسه و یا صاحب نمونه بر عهده آزمایشگاه همکار می‌باشد و آزمایشگاه همکار موظف است بر اساس رأی کمیته در این رابطه اقدام نماید.

ماده 7: فرآیند دریافت و رسیدگی به تقاضای همکاری

- 1-7- متقاضیان گواهی آزمایشگاه‌های همکار موظفند فرم‌های تقاضا را از وبگاه مؤسسه اخذ نموده و پس از تکمیل به همراه مدارک و مستندات مورد نیاز بارگزاری نموده یا به دبیرخانه کمیته تحویل و رسید دریافت نمایند.
- 2-7- در این مرحله فرم‌های تکمیل شده همراه با مدارک ارائه شده توسط دبیرخانه مورد بررسی قرار می‌گیرد (حداکثر ظرف دو هفته).
- 3-7- پس از تأیید مدارک مطابق با شرایط این دستورالعمل، در صورت نیاز بازدید کارشناسی از آزمایشگاه به عمل آمده و گزارش ارائه خواهد شد (حداکثر دو هفته).
- 4-7- در صورتیکه گزارش بازدید کارشناسی حاکی از احراز شرایط فیزیکی و فنی بعنوان آزمایشگاه همکار باشد، نمونه مجهول برای آزمایش‌های مقایسه‌ای توسط دبیرخانه به آزمایشگاه متقاضی ارسال می‌شود (حداکثر دو هفته برای ارسال نمونه و چهار هفته مهلت دریافت نتایج تجزیه).

تبصره 1: در موارد خاص مهلت ارسال نتایج به تشخیص دبیر کمیته قابل افزایش می‌باشد.

5-7- در مرحله بعد کلیه مستندات و مدارک همراه با گواهی دوره‌های آموزشی، گزارش بازدید کارشناس موسسه از آزمایشگاه و نتایج آزمایش‌های ممیزی جهت بررسی و تصمیم‌گیری نهائی به دبیرخانه کمیته ارسال خواهد شد.

تبصره 2- در صورت ارائه اطلاعات نادرست توسط متقاضی که بعداً در بررسی‌ها نادرستی آن ثابت شود، درخواست آزمایشگاه در همان مرحله مردود خواهد شد.

تبصره 3- در صورت نقص مدارک یا اثبات عدم صلاحیت آزمایشگاه در بررسی‌های کارشناسی اولیه، پیش از ارائه پرونده به کمیته، موضوع رد تقاضا توسط دبیر کمیته به متقاضی اعلام می‌گردد.

ماده 8- آزمایشگاه متقاضی حق دارد نسبت به رد درخواست خود اعتراض نماید. اعتراض در کمیته مطرح و رسیدگی خواهد شد.

ماده 9- تایید گواهینامه آزمایشگاه همکار

در صورتی که صلاحیت آزمایشگاه برای همکاری در کمیته تأیید شود، موضوع با ذکر محدوده صلاحیت (فاکتورهای قابل اندازه‌گیری در نمونه‌های خاک و آب) در قالب صورت‌جلسه کمیته تنظیم و به امضا اعضاء کمیته خواهد رسید، گواهینامه آزمایشگاه همکار بر اساس صورت‌جلسه کمیته، توسط دبیرخانه تنظیم و با امضای رئیس مؤسسه و مأمور به مهر مؤسسه صادر خواهد شد. مدت اعتبار گواهینامه دو سال است که بر اساس بررسی نتایج عملکرد در مدت اعتبار، به صورت دوسالانه قابل تمدید است.

ماده 10- بررسی عملکرد

در طول مدت اعتبار گواهینامه، بررسی‌های دوره‌ای از عملکرد آزمایشگاه‌های همکار شامل کیفیت تجزیه‌ها، کارکنان، تجهیزات و... توسط مدیریت امور آزمایشگاه‌ها صورت می‌پذیرد و نتایج در پرونده آزمایشگاه نزد دبیرخانه کمیته درج می‌گردد.

تبصره 1- در صورت مشاهده هرگونه عدم تطابق با این دستورالعمل و یا سایر موارد ابلاغی لازم‌الاجرا و یا بروز تخلف، موارد به کمیته منعکس و بر اساس تصمیم کمیته نسبت به اخطار به آزمایشگاه یا لغو مجوز اقدام خواهد شد.

تبصره 2- آزمایشگاه همکار موظف است بخشی از هر نمونه ارسالی در قالب این دستورالعمل را که از طرف موسسه یا صاحب نمونه دریافت می‌کند، برای مدت یکسال در انبار مناسب نگهداری نماید. دسترسی کارشناس اعزامی موسسه در هر زمان به این نمونه‌ها آزاد بوده و کارشناس مجاز است از آنها برای برنامه کنترل کیفی، نمونه‌برداری کند.

ماده 11- تمدید گواهینامه

آزمایشگاه همکار باید حداقل سه ماه قبل از پایان اعتبار گواهینامه، درخواست کتبی خود جهت تمدید گواهینامه را به موسسه تسلیم نماید. موسسه باید حداکثر ظرف مدت یک ماه از تاریخ دریافت تقاضا، بر اساس نتایج بررسی عملکرد آزمایشگاه، نظر خود را در خصوص تایید و یا عدم تایید تمدید گواهینامه به متقاضی اعلام نماید.

تبصره 1- چنانچه آزمایشگاه همکار پس از تاریخ انقضاء گواهینامه جهت تمدید آن اقدام نماید، کلیه مراحل مربوط به صدور گواهینامه می‌بایست مجدداً انجام گردد.

تبصره 2- در صورتیکه هر یک از آزمایشگاه‌های همکار دارای پرونده مفتوح حقوقی در موسسه باشند بررسی تقاضای تمدید گواهینامه آنها منوط به حل و فصل موضوع خواهد بود.

ماده 12- تخلفات

چنانچه آزمایشگاه مرتکب تخلف (ات) گردد، به تشخیص کمیته متناسب با تخلف انجام گرفته از طریق اخطار کتبی اول، اخطار کتبی دوم، تعلیق و یا ابطال گواهی‌نامه اقدام خواهد شد.

ماده 13- مسئولیت

آزمایشگاه همکار در مقابل نتایج ارائه شده مسئول است و در صورت بروز هر گونه ابهام در نتایج یا شکایت از طرف صاحب نمونه، مؤسسه یا هر ذی‌نفع دیگر در هر جا، آزمایشگاه همکار طرف دعوی خواهد بود و بایستی از نتایج خود دفاع نماید.

منابع

موسسه تحقیقات خاک و آب 1402. دستورالعمل انتخاب و نحوه همکاری با آزمایشگاه‌های همکار
موسسه تحقیقات خاک و آب در زمینه تجزیه نمونه‌های خاک و آب. مصوب بیستمین جلسه
شورای تحقیقات موسسه تحقیقات خاک و آب (صورتجلسه شماره 1402/9725/243 مورخ
1402/10/02)